

Wyrok z dnia 15 marca 2001 r.

I PKN 768/00

Ustawa z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz.U. Nr 162, poz. 1112 ze zm.) nie zmieniła na niekorzyść pracownika umowy o udzielenie urlopu górniczego zawartej na podstawie § 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 8 maja 1998 r. w sprawie warunków uzyskania uprawnień, sposobu obliczania, szczegółowych zasad i trybu wypłacania w 1998 r. osłon socjalnych z tytułu urlopów górniczych, zasiłków socjalnych i jednorazowych wypłat dla zatrudnionych pod ziemią pracowników górnictwa (Dz.U. Nr 63, poz. 410 ze zm.).

Przewodniczący SSN Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Roman Kuczyński, Zbigniew Myszka.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 15 marca 2001 r. sprawy z powództwa Józefa P. i Stanisława M. przeciwko R. Spółce Węglowej SA Kopalni Węgla Kamiennego „C.” w R. o ustalenie, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach - Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku z dnia 11 maja 2000 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Pozwana R. Spółka Węglowa SA, Kopalnia Węgla Kamiennego „C.” w R., w sprawie z powództwa Józefa P. i Stanisława M. o ustalenie, wniosła kasację od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach - Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku z dnia 11 maja 2000 r. [...]. Tym wyrokiem Sąd Okręgowy oddalił apelację pozwanej od wyroku Sądu pierwszej instancji ustalającego, że Józef P. przebywa na urlopie górniczym do dnia 31 marca 2002 r., a Stanisław M. - do dnia 28 lutego 2002 r. oraz zasądza jącego na ich rzecz - odpowiednio -

kwoty 11.376,80 zł oraz 12.092,60 zł z odsetkami tytułem świadczenia socjalnego należnego osobom przebywającym na urloпах górniczych. Sąd Okręgowy podzielił pogląd Sądu pierwszej instancji, że pozwana jest związana swoim oświadczeniem o udzieleniu powodom urloпов górniczych od dnia 1 stycznia 1999 r. na podstawie § 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 8 maja 1998 r. w sprawie warunków uzyskania uprawnień, sposobu obliczania, szczegółowych zasad i trybu wypłacania w 1998 r. osłon socjalnych z tytułu urloпов górniczych, zasiłków socjalnych i jednorazowych wypłat dla zatrudnionych pod ziemią pracowników górnictwa (Dz.U. Nr 63, poz. 410 ze zm.). Urlopy zostały przyznane do czasu nabycia przez powodów uprawnień emerytalnych przy przyjęciu jako kryterium nabycia prawa do emerytury ich wieku i łącznego stażu pracy. Powodowie wyrazili zgodę na rozwiązanie stosunku pracy z dniem zakończenia urlopu. Zdaniem Sądu Okręgowego powodowie nie utracili prawa do części urloпов górniczych w związku z wejściem w życie dnia 14 stycznia 1999 r. ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz.U. Nr 162, poz. 1112 ze zm.). Jest bowiem niedopuszczalne skrócenie udzielonych powodom urloпов, gdyż oświadczenia woli stron dotyczące urloпов były skuteczne, powodowie nie złożyli wniosków o emeryturę, a pracodawca korzystałby z prawa sprzecznie z zasadami współżycia społecznego (art. 8 KP).

W kasacji pozwana zarzuciła naruszenie § 3 ust. 1 rozporządzenia z dnia 8 maja 1998 r., twierdząc, że nie miało ono zastosowania do powodów, ponieważ obowiązywało do końca 1998 r., a powodowie uzyskali prawo do urloпов od dnia 1 stycznia 1999 r. Zdaniem pozwanej należało zastosować w sprawie art. 21 ust. 4 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r., stanowiący, że urlop górniczy traktuje się na równi z okresami pracy górniczej uprawniającymi do nabycia uprawnień emerytalnych. Wynika z niego bowiem, że ten urlop „udzielany jest tylko do czasu uzyskania przez pracownika uprawnień emerytalnych w najkrótszym czasie”. Pozwana zarzuciła też niewłaściwe zastosowanie art. 8 KP w sytuacji, gdy nie naruszyła zasad współżycia społecznego. Według pozwanej zostały naruszone art. 233 § 1, art. 382 i art. 385 KPC przez wadliwą ocenę dowodu w postaci zaświadczenia ZUS określającego, kiedy powodowie najwcześniej nabędą uprawnienia emerytalne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest nieuzasadniona. Pozwana w grudniu 1998 r. udzieliła powodom urlopów górniczych - na ich wnioski - na podstawie § 3 rozporządzenia z dnia 8 maja 1998 r. Według tego przepisu pracownikowi wykonującemu pracę pod ziemią, któremu ze względu na wiek, łączny staż pracy lub staż pracy pod ziemią wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy brakuje nie więcej niż pięć lat do spełnienia warunków umożliwiających uzyskanie prawa do emerytury, może być przyznany urlop górniczy do czasu osiągnięcia uprawnień emerytalnych, pod warunkiem złożenia przez pracownika pisemnego oświadczenia o wyrażeniu zgody na rozwiązanie stosunku pracy z dniem zakończenia urlopu górniczego. Z ustaleń faktycznych obu Sądów wynika, że powodom pozwana udzieliła urlopu górniczego, na ich wnioski, do terminu uzyskania przez nich uprawnień emerytalnych w związku z osiągnięciem wieku 50 lat i posiadaniem odpowiedniego stażu pracy. Powodowi Józefowi P. udzielono urlopu do dnia 31 marca 2002 r., a Stanisławowi M. do dnia 28 lutego tegoż roku. Powodowie wyrazili zgodę na rozwiązanie stosunków pracy w tych terminach, nie przyjęli składanych im w 1999 r. przez pozwaną propozycji skrócenia urlopów.

Nie jest słuszny zarzut pozwanej, że rozporządzenie z dnia 8 maja 1998 r. nie ma zastosowania do pozwanych, gdyż obowiązywało ono tylko do końca 1998 r., a urlopy zostały udzielone od dnia 1 stycznia 1999 r. Po pierwsze bowiem, oświadczenia woli stron co do tych urlopów zostały złożone w grudniu 1998 r., a więc w czasie obowiązywania tego rozporządzenia. Skoro przewiduje ono możliwość udzielenia urlopu w wymiarze do pięciu lat, to jest oczywiste, że skutki tego oświadczenia woli mogą wykraczać poza okres obowiązywania rozporządzenia. Po wtóre, postawienie tego zarzutu świadczy o nieodróżnianiu decyzji administracyjnej od oświadczenia woli. Decyzja administracyjna dla swej ważności musi mieć podstawę prawną (art. 156 § 1 pkt 2 KPA). Decyzje administracyjne nie mają oczywiście zastosowania w stosunku pracy, który ma charakter zobowiązaniowy. Treść tego stosunku strony kształtują w drodze oświadczeń woli w ramach wolności umów (art. 353¹ KC w związku z art. 300 KP), ograniczonej zasadą uprzywilejowania pracownika (art. 18 KP). W tych granicach oświadczenie woli pracodawcy do swej skuteczności nie musi mieć upoważnienia ustawowego. Co najwyżej może powstać zagadnienie odpowiedzialności wobec pracodawcy osoby składającej to oświadczenie w jego imieniu.

W niniejszej sprawie powodowie złożyli pozwanej propozycje przejścia na urlop górniczy do określonych dat, a pracodawca przyjął je udzielając tego urlopu. Doszło zatem do zawarcia umowy o urlop górniczy, zapewniającej powodom wyższe świadczenia niż emerytura. Kwestia zatem, czy ustawa z dnia 26 listopada 1998 r. umożliwiłaby powodom przejście na emeryturę we wcześniejszym terminie niż koniec urlopu górniczego, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Umowa o urlop górniczy jest bowiem korzystniejsza dla pracownika od emerytury, jako że zapewnia mu świadczenie w wysokości 75% wynagrodzenia oraz inne korzyści wynikające z pozostawania w stosunku pracy. Pracodawca nie może uchylić się od wykonywania obowiązku wynikającego z umowy zawartej z pracownikiem tylko z tego względu, że weszła w życie ustawa zawierająca przepisy mniej korzystne dla pracownika niż postanowienia umowy. Sprzeciwia się temu art. 18 KP przewidujący stosowanie przepisów prawa pracy tylko wtedy, gdy postanowienie umowy jest mniej korzystne dla pracownika niż przepis prawa (chyba że chodzi o przepisy bezwzględnie obowiązujące, co nie zachodzi w sprawie). Umowa o urlop górniczy dotyczy stosunku pracy, powoduje ona czasowe przekształcenie umowy o pracę i dlatego stosuje się do niej art. 18 KP. Nie ma bowiem w ustawie z dnia 26 listopada 1998 r. przepisu, który wyłączałby stosowanie przewidzianej w art. 18 KP zasady uprzywilejowania pracownika. Mógłby on na przykład stanowić, że wszelkie oświadczenia pracodawcy (lub jego umowy z pracownikami) dotyczące urlopów górniczych w części sprzecznej z ustawą są nieważne i zamiast nich stosuje się jej odpowiednie przepisy. Taki przepis powodowałby automatyczne zmiany także na niekorzyść pracownika. Innym zagadnieniem - nie występującym jednakże w sprawie, bo takiego przepisu nie ma i dlatego pominiętym - byłaby konieczność oceny zgodności tej hipotetycznej regulacji z zasadą ochrony praw słusznie nabytych, obowiązującą w demokratycznym państwie prawnym (art. 2 Konstytucji).

Zarzuty naruszenia art. 21 ust. 4 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. oraz przepisów Kodeksu postępowania cywilnego są więc nieuzasadnione. Wszystkie one opierają się bowiem na błędnym założeniu, że ta ustawa upoważniała pracodawcę do odstąpienia od umów zawartych z powodami. Zaświadczenie ZUS, na podstawie którego ustalono końcowe terminy obowiązywania umów o urlopy nie jest natomiast kwestionowane w kasacji.

Z tych względów na podstawie art. 393¹² KPC orzeczono jak w sentencji.

=====